

В.О. Христофоров, інвестиційний аналітик «Атлас Експорт»

Є.Г. Андрющенко аспірант

Одеська національна академія харчових технологій

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено концепцію механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Досліджено підходи науковців до визначення сутності і дана загальна концепція економічної безпеки підприємства. Виділено основні функціональні цілі економічної безпеки компанії. Визначено перелік зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на економічну безпеку підприємства. Дано визначення механізму економічної безпеки підприємства і викладені його основні елементи. Пропонується розділити механізм управління економічною безпекою підприємства на запобігання та антикризове управління. Попередженням управління економічною безпекою підприємства є планування стратегій його розвитку, аналіз, прогнозування, планування необхідних змін і своєчасне реагування на події. Під антикризовим управлінням під економічною безпекою підприємства слід розуміти реалізацію такого механізму управління, який забезпечує швидке зниження втрат за рахунок негайного реагування на події. Дано короткий опис окремих етапів формування механізму управління системою економічної безпеки підприємства.

Ключовими словами: економічна безпека, підприємство, формування, механізм.

Постановка проблеми. У час ринкової економіки майже кожне функціонує підприємство знаходиться в умовах сильної конкуренції, яка, в негативному сценарії, може довести підприємство до ситуації кризи або банкрутства [1-3]. Підприємства в наш час зустрічаються з безліччю загроз в різних видах та формах прояву. Це зумовлює необхідність у створюванні, формуванні та застосуванні ефективних інструментів операційного управління діяльністю підприємства, складовою частиною яких є методи та прийоми управління економічною безпекою

підприємства, яка спроможна забезпечити попереднє запобігання і подолання кризових ситуацій. В економічній практиці вже існують багато методів та механізмів розв'язку таких проблем. Але завдання економічної науки - уникнути негативних зовнішніх та внутрішніх дій та впливів на операційну діяльність підприємства. З'являється потреба у розробці організаційно-економічних механізмів забезпечення економічної безпеки підприємств, що базуються на загальних засадах і критеріях оцінки економічного стану господарюючих суб'єктів. Ці засади і критерії дадуть змогу виявляти і усувати небезпеки і здійснювати стратегічні рішення, які забезпечать стійкість і стабільність підприємств

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема механізмів забезпечення економічної безпеки підприємств займалися такі автори, як: Безбожній В.Л., Бойкевич А.Р., Букреев А.Н., Василців Т.Г., Ващенко Н.В., Волошин В.І., Головка В.І., Гончаров В.Н., Донець Л.І., Зось-Киор Н.В., Ільїн В.Ю., Іващенко О.В., Каркавчук В.В., Клейнер Г.Б., Осипов Ю.М., Подолчак Н.Ю., Пономарьова М.С., Мойсеєнко І.П., Марченко О.М., Мінченко А.В., Столбов В.Л., Тамбовцев О.В, Шевченко М.М. та ін. Вони детально викрили питання класифікації економічної безпеки підприємств, методичні засади формування підрозділів реалізації економічної безпеки на підприємствах, комплексні підходи до її оцінювання. Проте деякі аспекти розкрито замало. А саме, засади побудови організаційно-економічних механізмів керування економічною безпекою підприємств лишаються предметом для обговорювання.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розкриття принципів формування механізму забезпечення підприємства економічною безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Метою діяльності будь-якого підприємства, яке займається виробництвом товарів або наданням послуг є одержання прибутку. Проте ефективність функціонування підприємства залежить як від внутрішніх, так і зовнішніх факторів. В сучасних умовах розвитку економіки для підприємства все більш впливове значення здобуває такий внутрішній фактор, як економічна безпека, що безпосередньо забезпечує сталу безпеку підприємства.

Для початку, треба зрозуміти що таке економічна безпека, а саме розкрити основні методи визначення такого поняття, що мають місце на сьогоднішній день:

1) економічна безпека підприємства – це становище рівня захищеності інформаційних ресурсів, матеріальних активів та комерційної таємниці підприємства;

2) економічна безпека підприємства – це становище рівня захищеності та здатність підприємства реагувати підприємству на негативні дії довкілля;

3) економічна безпека підприємства – це становище захищеності та здатності підприємства реагувати на негативні дії і зміни зовнішнього та внутрішнього середовища;

4) економічна безпека підприємства – це становище його захищеності від негативних впливів, що зашкоджують з боку зовнішнього та внутрішнього середовища при найефективнішому використанні корпоративних ресурсів [1].

Отже, основна мета механізмів керування економічною безпекою – здатність підтримки успішного та сталого виконання функцій, ефективної роботи операційних систем і економічного залучення ресурсів, забезпечення високого рівня праці персоналу та якості процесів господарювання підприємства, а також сталого стимулювати підвищення існуючого потенціалу і стійкого розвитку.

Для більш глибокого ознайомлення з економічною безпекою підприємства потрібно вказати її компонентні елементи: фінансова, інтелектуально-кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, екологічна, силова складові. Якщо зважати на структурну ієрархію складових компонентів економічної безпеки підприємства, то бачимо, що економічна складова за важливістю знаходиться на першому місці.

Тому від врахування всіх її особливостей залежить і загальна економічна безпека аграрного підприємства. Для здобутку економічної безпеки на аграрному підприємстві потрібно розробити, перш за все, механізм забезпечення економічної безпеки. Для розгляду цього механізму визначимо суть поняття «економічна безпека».

Сутність економічної безпеки залежить в наявності такого його економічного стану, що характеризується:

- спроможністю підприємства забезпечити реалізацію економічних інтересів,
- всебічністю і якістю економічних інструментів, технологій і послуг;
- витривалістю до погроз;
- направленістю на ефективний і стійкий розвиток;

- спроможністю підприємства забезпечити місію і завдань достатніми об'ємами економічних ресурсів [3].

Механізм забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства ми можемо аналізувати як систему організаційних, економічних і правових прийомів впливу, які мають за мету вчасне виявлення, запобігання, нейтралізацію і ліквідацію погроз економічній стабільності та безпеці підприємства. Механізм економічної безпеки підприємства допускає вирішувати наступні завдання:

- засвідчувати економічну стабільність, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову недоторканість підприємства у довгостроковому періоді;
- засвідчувати достатнє отримання та ефективне застосування економічних ресурсів підприємства;
- ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози економічному стану підприємства та опрацьовувати заходи для їх вчасного усунення;
- самостійно опрацьовувати та забезпечувати економічну стратегію;
- засвідчувати оптимальну економічну незалежність підприємства;
- засвідчувати оптимальну гнучкість при прийнятті економічних рішень;
- засвідчувати безпечність економічних вигід засновників підприємства [4].

В табл. 1 наведено семантичну характеристику поняття «механізм забезпечення економічної безпеки підприємства».

Інформація, яка наведена в табл. 1, дають нам змогу зробити заключні висновки про зв'язки між поняттями «економічна безпека підприємства» та «механізм», який виходить в тому, що економічна безпека підприємства є висновком з попереднього [5]. У тому числі, механізм є інструментом досягнення найбільш ефективного поверху економічної безпеки підприємства. Звідси випливає, що механізм забезпечення економічної безпеки підприємства можна презентувати у наступному вигляді (рис. 1).

Семантична характеристика поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства»

Поняття	Об'єкт, яким оперують	Призначення	Зміст поняття
Механізм	Показники ефективності використання наявних ресурсів підприємства	Створення умов для забезпечення фінансової безпеки підприємства	Спосіб забезпечення або реалізації фінансової безпеки підприємства
Фінансова безпека підприємства	Фінансові ресурси підприємства	Відображення ефективності використання фінансових ресурсів у поточному періоді та можливості реалізації стратегічних інтересів	Стан найбільш ефективного використання фінансових ресурсів для реалізації та захищеності фінансових інтересів підприємства в поточному й перспективному періоді
Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства	Показники ефективності використання фінансових ресурсів підприємства	Отримання прибутку підприємство, якого достатньо, як мінімум, для перебування підприємством в фінансовій безпеці	Система організаційних фінансових та правових засобів впливу, які мають на меті своєчасне виявлення, попередження нейтралізацією та ліквідацією загроз в фінансовій безпеці підприємства

До складу економічних інструментів забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств, що визначають його економічні відносини, слід віднести: платіжні інструменти (доручення, акредитив, векселі та ін.), Кредитні інструменти (договори про кредитування), депозитні інструменти (депозитні сертифікати, договори), інвестиційні інструменти (акції, паї, кредитні дефолтні свопи), інструменти автосервіс (страховий договір) [6].

Методологія забезпечення економічної безпеки підприємства може оперувати такими такі інструментами, як: технічні та економічні розрахунки, балансовий метод, економіко-статистичний метод, економіко-математичне моделювання, метод залучених експертних оцінок, метод дисконтованої вартості майбутніх грошових потоків, амортизації активів, реінжинірингу та реновації, логістики, фінансового, технічного, екологічного аудиту, метод податкової оптимізації, методи імітаційної гри.

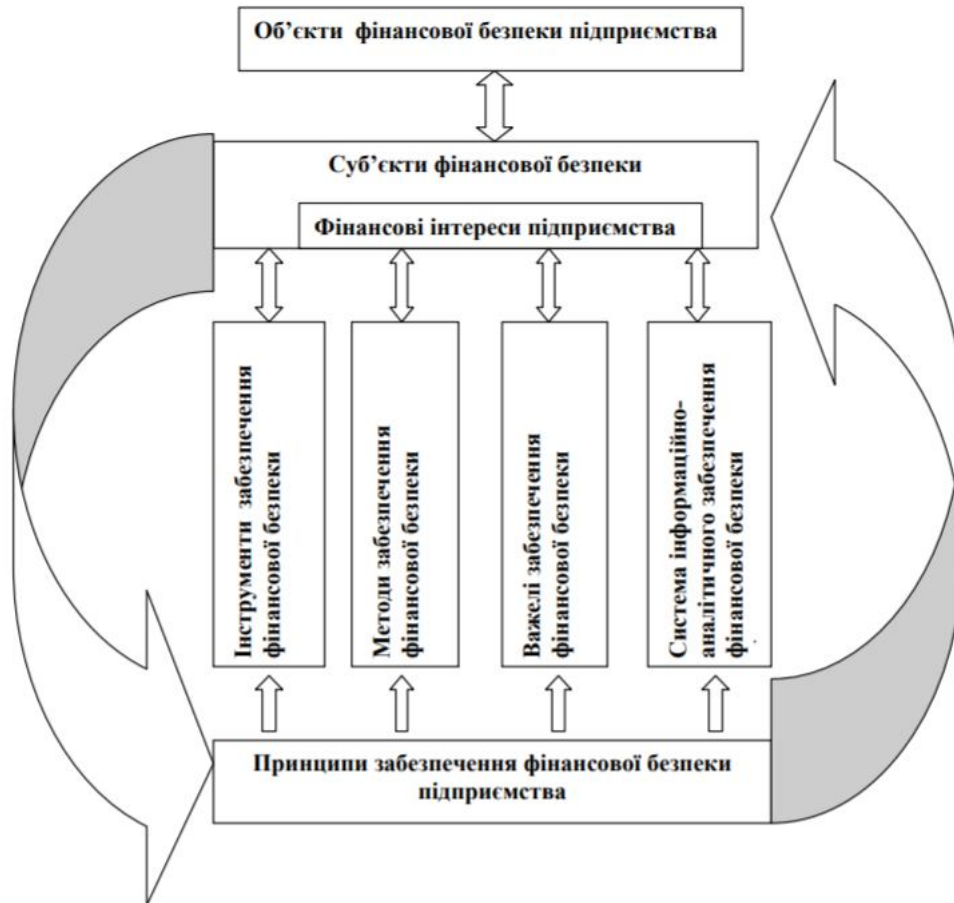

Рис. 1. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства

У сучасних умовах більшість ринків характеризується присутністю конкуренції [2] Зміна складних економічних і соціальних умов формує новий механізм взаємодії та управління працею, ресурсами, капіталом [11]. Економічні важелі забезпечення економічної безпеки підприємства – це система примусів та заохочень для менеджерів за прийняття найефективніших управлінських дій та рішень і система покарань за погані наслідки їх рішень у напрямку економічної безпеки, а ще, узагальнюючий внутрішній механізм керування підприємством, який базується на його власній економічній філософії (стратегії) [6-12] Системи інформаційно-аналітичної підтримки підприємства формується на базі: даних бухгалтерського, управлінського, оперативного та статистичного обліку і фінансових звітностей (Баланс, Звіт про Фінансові результати, Звіт про потоки грошових коштів, звіт про рух капіталу та примітки); галузевих показників діяльності конкуруючих підприємств, чи підприємств-аналогів; планів, моделей, звітів і прогнозів, отриманих у процесах тактичного, стратегічного і оперативного планування, аналізу, контролю і

бюджетування; оцінювання загроз економічній безпеці підприємницької діяльності за видом, за рівнем тяжкості наслідків, за рівнем вірогідності, за сферою і джерелом виникнення, за тривалістю впливу, за ступенем розвитку, за ступенем напруженості тощо.

Висновки. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвиненні теоретичних положень щодо формування механізмів забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства та розробці механізму управління економічною безпекою підприємства. Отже, механізм формування ефективної економічної безпеки підприємства визначається досягненням ефективних параметрів дії, зберігання виробничого і кадрового потенціалу, виборлення підприємства ринкового типу.

Діагностику та забезпечення достатнього рівня економічної безпеки агропромислових підприємств краще проводити на основі використання концепцій руху грошових потоків управління фінансовими ресурсами. Необхідність кращого управління фінансовими та економічними потоками виростає із підвищенням ділової активності гравців агропромислового комплексу, більшої активизації внутрішніх та зовнішніх ризиків, що спричиняють проблему забезпечення економічної безпеки. Економічну безпеку варто вивчати та розвивати в контексті управління рухом економічними та фінансовими потоками та поліпшення фінансового стану аграрного підприємства.

Бібліографічний список.

1. Поняття про економічну безпеку підприємства та її визначення: [Електронний ресурс] – Навчальні матеріали онлайн // Основні функціональні цілі економічної безпеки – Режим доступу до сайту: http://pidruchniki.com/13290311/ekonomika/tema_ekonomichna_bezpeka_pidprijemstva

2. Рябуха М.С., Цицоріна А.Є. Конкуренція як категорія ринкових відносин і конкурентоспроможність як предмет наукових досліджень // Вісник ХНАУ. Серія: економіка АПК і природокористування. – Харків: ХНАУ. – 2007. – №. 6. – С. 96-100.

3. Подольчак Н.Ю. / Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посібник. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 268 с.

4. Столбов В.Ф., Шаповал Г.М. / Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки. – Науково-технічний збірник. – 2013. – № 111. – С. 56-59.
5. Іващенко О.В., Четверіков П.М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства. – С. 78-81 / 2012.
6. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. – 2012.
7. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. / Управління фінансово-економічною безпекою підприємства. – Львів, 2011. – 108 с.
8. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. – К. – 2011. – С. 76-79.
9. Загорельська Т.Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т.Ю. Загорельська // Вісник ДНУ. – Сер. В: Економіка і право. – Вип. 2. – 2013. – С. 243-247.
10. Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М. Фінансово-економічна діяльність підприємств: контроль, аналіз та безпека. – К.: ЦУЛ, 2006.
11. Пономарьова М.С. Конкурентостійкість сільськогосподарських підприємств як запорука стратегічного економічного розвитку / М.С. Пономарьова // Вісник ХНАУ. Серія “Економічні науки”. – 2016. – № 1. – С. 285 – 295. – 398 с.
12. Головка В.І., Шаманська В.М. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека. – К., 2006.

Христофоров В.О., Андрющенко Е.Г. Формирование механизмов обеспечения экономической безопасности предприятия. Исследована концепция механизма обеспечения экономической безопасности предприятия. Исследованы подходы ученых к определению сущности и дана общая концепция экономической безопасности предприятия. Выделены основные функциональные цели экономической безопасности компании. Определен перечень внешних и внутренних факторов, влияющих на экономическую безопасность предприятия. Дано определение механизма экономической безопасности предприятия и изложены его основные элементы. Предлагается разделить механизм управления экономической безопасностью предприятия на предотвращение и антикризисное управление. Предупреждением управления экономической безопасностью предприятия является планирование стратегий его развития, анализ, прогнозирование,

планирование необходимых изменений и своевременное реагирование на события. Под антикризисным управлением под экономической безопасностью предприятия следует понимать реализацию такого механизма управления, который обеспечивает быстрое снижение потерь за счет немедленного реагирования на события. Дано краткое описание отдельных этапов формирования механизма управления системой экономической безопасности предприятия.

Ключовы слова: экономическая безопасность, предприятие, формирования, механизм.

Khristoforov V.O., Andrushchenko E.G. Formation of mechanisms to ensure the economic security of the enterprise. Diagnosis and ensuring an adequate level of economic security for agribusiness enterprises is best done on the basis of the use of cash flow management concepts of financial resources management. The need for better management of financial and economic flows grows with the increase in the business activity of players in the agro-industrial complex, more intensification of internal and external risks, which cause the problem of ensuring economic security. Economic security should be studied and developed in the context of economic and financial flows management and improvement of the financial state of the agrarian enterprise. The concept of the mechanism of providing economic safety of the enterprise is researched. The approaches of scientists to the definition of essence are investigated and the general concept of enterprise economic security is given. The main functional goals of the company's economic security are highlighted. The list of external and internal factors influencing economic safety of the enterprise is determined. The definition of the mechanism of economic security of the enterprise is given and its main elements are stated. It is proposed to divide the mechanism of management of economic safety of the enterprise in the prevention and crisis management. Warning management of the company's economic security is the planning of strategies for its development, analysis, forecasting, planning of necessary changes and timely response to events. Under the anticrisis management, the economic security of an enterprise should be understood as the implementation of such a management mechanism that provides a rapid reduction of losses through an immediate response to events. The brief description of the separate stages of forming the mechanism of management of the system of economic security of the enterprise is given.

Key words: economic security, enterprise, formation, mechanism.